
Tóth Ildikó

Gyerek és ifjúkori olvasmányaimról

Keveset olvasnak a mai gyerekek, hallom innen-onnan. A gyerekek, az ifjak meg azzal érvelnek, a könyv már nem „menő”. Minden megtalálható az interneten! És ülnek meredten a képernyők előtt belefeledkezve egy-egy számítógépes játékba. Időnként felbukkan valamilyen divathullám hátán néhány könyv, melyet lelkesen elolvas még a leglustább gyerek is: a Harry Potter sorozat, újabban a Tolkien-könyvek. Az emberek ízlése változik, kétségen kívül. Magam is megmosolyogtam annak idején édesanyám kedvenc olvasmányainak zömét és újraolvasva, kevés kivétellel ifjúkori olvasmányaim sem tetszenek annyira, mint annak idején. De jó felidézni, újraélni felnőtt olvasóvá válásom stációit. Szeretném elmondani mindenkinek, milyen csodálatos érzés megfogni egy könyvet, érezni nyomda, vagy enyhe porillatát, belesüppedni egy kényelmes fotelbe és olvasni, olvasni... Mikor kisgyerek voltam, a pedagógusok azt vallották, nem szabad a gyereket időnap előtt olvasásra tanítani. Ez az „időnap előtt” azt jelentette, hogy hét éves kora előtt. Az óvodában sem folyt olyan jellegű tanítás, mint amilyen most divat. Rengeteget játszódtunk, énekelünk, mesét hallgattunk, de semmiféle „iskolás dolog” nem volt.

Otthon is ugyanígy ment: szüleink, nagyszüleink rendszeresen olvastak, de a gyerekeknek kevés kivételtől eltekintve egyik sem olvasta, hanem szabadon, „fejből” mondta a meséket, így első „betűélményem” nem a meseolvasáshoz kapcsolódik. A kivétel Petőfi Sándor *János Vitéz*-e és Vörösmarthy Mihály örökszép meséje, a *Csongor és Tünde* volt. Ezekből gyakran olvastattunk fel részleteket, szerettük hallgatni. Apai nagymamám volt kisgyermekkorom legkedvesebb mesélője. Rengeteg mesét tudott és nagyon-nagyon sok verset. Ő volt versszeretetem megalapozója. Gyakran találkoztunk, kérésre mindegyre elmondta a meséket, kedvenceimet le is írta egy piros-kockás borítójú füzetbe. Sajnos nagyon korán, Ötvennégy éves korában örökre elhagyott bennünket. Még hat éves sem voltam, de azt, hogy ő már nincsen közöttünk felfogtam, vigasztalódásul esti mesének az általa leírt meséket, verseket kértem. Mikor iskolás lettem, szerettem volna magam elolvasni a nagy becsben tartott piros kockás füzet tartalmát, de rá kellett jönnöm, hogy számomra a kézzel írott betű olvasása egyelőre nehezen megoldható feladat, továbbra is valamelyik felnőtt segítségére voltam utalva. Mire annyira fejlődött olvasó-tudományom, hogy elolvashattam volna, a füzet kézen-közön eltűnt. Sokszor költöztünk, a vékonyka füzet bizony elveszett. Fájdalmas veszteség volt, főleg, mert én sokáig azt hittem, hogy, mivel nagymama írta le a verseket, ő is szerezte azokat. Sok időnek kellett eltelnie, hogy rájöjjenek, ez nem így van, de ez a tény egy csöppet sem homályosította el nagymamám érdemeit, sőt boldog reménységgel töltött el, hogy valamikor csak rátalálhatok a sokszor halott, szeretett versekre és azok íróira. Ez a kutatás a vártnál sokkal nehezebbnek bizonyult, mert a töredékes emlékszüvegeket senki sem tudta azonosítani. Hosszú idő után jutottam hozzá egy Pósa Lajos verseskötethez. Unokáimnak vásároltam meg, beleolvastam, és ott voltak a sokáig keresett, eltűntnek hitt gyermekkori meséim. A

Gömböc, a *Váratlan vendég*, *A kiszurkált kecske*, a *Három szép pillangó* a *Kacorkirály* és a *kedvencem*, a *Kis gidó*. Mikor a vers első sorát elolvastam, mint egy varázsütésre kisgyermekké lettem újra és a nagymamám kedves, szelíd hangját felidézve mondtam az emlékezetem mélyéből felbukkanó sorokat: *Egy öreg kecskének volt egy kis gidója, drága szemefénye, aranyos bimbója. Harmatban fürdette, széltől is féltette, patak partján szedett fűvel etetgette...* Kevésbé kellemes emlékeket idéznek az édesanyámtól hallott versek, melyek szomorú témája, hangulata örök időkre belevesődtek a lelkembe. Gyulai Pál: *Három árva sír magában* és Eötvös Józseftől a *Megfagyott gyermek* annyira rossz érzéseket ébresztettek bennem, hogy még most is beleborzongok. Ez utóbbi költeményt valaki meg is zenésítette, a monoton, bús dal-lam még nyomasztóbbá tette.

Óvodás koromban már sok meséskönyvem volt. Kevés szöveggel, gyönyörű színes képekkel. *Kedvencem*, a *Furulyás Pisti Cukorországban*, annyira szép volt, hogy eszembe sem jutott, hogy szöveg is tartózhat hozzá. Nekem úgy volt tökéletes, ahogy volt. Szerettem nézegetni, s minden lapjára külön mesét találtam ki magamnak. Sok szép képpel illusztrált volt másik kedvencem Z. Tábori Piroska könyvsorozata, a *Dugó Dani*. Címe úgy él emlékezetemben, mint *Dugó Dani kalandjai*, de utánanéztam és az igazi cím: *Dugó Dani világgá megy*. (*Dugó Dani a nagyvárosban*, *Dugó Dani viszontagságai*, stb. gondolom ebből ered tévedésem: ez a sok világgá menés már kész kaland.) A gyönyörű illusztráció D. Róna Emy munkája. Szintén Z. Tábori Piroska írta a *Saláta Sára című* könyvet, erre nemrég sikerült rálelnem egy antikvárium-ban a *Mese Marci vándorol*, Fittler Vilma verses kitalálós könyvével egyetemben. Ez utóbbit Györgyi György illusztrálta. Lehet, a modern könyvillusztrációk jobbak, de nekem most is felmelegítik a lelket ezeknek a régi könyveknek a rajzai. Nagyon vigyáztam minden könyvemre, sajnos édesanyám nem vette figyelembe könyveim iránti ragaszkodásomat és rendre odaadta a testvéreimnek, ha kérték. Persze ők nem vigyáztak, széttépték, vagy eldobták, egyszóval kisgyerekkori könyveim eltűntek. Azóta néhányra sikerült ráakadnom, de a *Furulyás Pistit* már csak nagyon kevesen emlékeznek, de azért reménykedem.

Elsőosztályos koromból sok érdekes emlékem maradt. Mivel anyám ragaszkodott ahhoz, hogy - bár öcsém születésétől nem tanított - az ő iskolájába járjak, így a monostor úti - akkor még - református elemi iskolába íratott be. Mivel nem ebben a körületben jártam óvodába, így a gyerekeket nem, csak egyedül a tanító néni ismertem. Szerettem volna nagyon imponálni neki és persze az osztálytársaimnak is, már az első órán bemutatam olvasó tudományomat, melyről szüleim sem tudtak. Tudásomat azáltal szereztem, hogy szerettem nézni édesapámat mikor íróasztalánál ülve készült egy-egy prédikációra, később a földrajz, természetrajz órákra. Szembekönyökölttem vele, és a felkészüléséhez előkészített könyveket nézve időnként megkérdeztem: „Az milyen betű?”

Mindig válaszolt, s én lassan-lassan megismertem a betűket és megpróbáltam elolvasni egy-egy szót. Első iskolai napon ezzel a tudományommal dicsekedtem el. A tanító néni elém tett egy könyvet. Én megfordítottam azt, fejjel lefelé, ahogy az apám íróasztalára könyökölve láttam az írást, és úgy silabizáltam a sorokat. A tanító néni megdicsért: „Nagyon ügyes vagy kislányom, érdekesen olvasol. Itt az iskolában majd megtanuljuk, hogyan lehet könnyebben elolvasni, ami a könyvekben áll, úgy, hogy te

sem fogsz unatkozni, mert velünk együtt tanulod meg ezt a másíkfajta olvasást.” Örömmel láttam a tanuláshoz, bár kissé lassúnak találtam az osztály haladását a betűk megismerésében, hiszen a karácsonyi szünetig csak húsz betűt tanultunk meg és szótagolva olvastunk. Nem szerettem így olvasni, mert nehezen értettem meg az amúgy is kissé bárgyú szövegeket, melyek hivatottak voltak minket bevezetni az olvasás tudományába. Egyik-másik szövegrész, mint kis versike maradt meg bennem: „Itt a tó. Ott a ló. Itt a ló-i-ta-tó. Ot-tó, hol a tó? Hol a ló-i-ta-tó?

Karácsonyra kaptam egy könyvet, a *Kuttykurutty Hercegnő* címűt. Addig kérdezgettem a még ismeretlen betűk felől szüleimet, de inkább Évit, a velünk lakó unokatestvéremet, míg az én számomra kissé hosszúra nyúlt téli szünet végére tökéletesen megtanultam olvasni. A meghosszabbított téli szünetet egy betegség okozta, melynek fertőző volta miatt nem mehettem iskolába. (A háború utáni években, az üzletekben sem ruhaanyagot, sem készruhát nem lehetett kapni. édesanyám egyik kabátját feláldozta, és csináltatott nekem egy gyönyörű kapucnis télikabátot. Az új kabátomat az egész osztály felpróbálta, így történt, hogy az egyik gyerek ótvarral fertőzött meg néhányunkat.)

Az olvasás nem okozott nekem gondot, annál inkább az írás. Más módszerrel tanítottak akkor. Csak egy-két hétig rajzoltunk szabadon, majd kisvonalas füzetet kellett használnunk. Unottan huzigáltam a vonalakat, nem értettem, minek kell ezt csinálni, lassan meg is utáltam ezt a tevékenységet, mert édesanyám, ha nem volt elég szép a füzetem külalakja, rendre kitépegette a lapokat és újra kellett csináljam a dögunalmas feladatot.

Eleinte nem értettem, milyen összefüggés van az olvasás és írás között. Az írás fogalma bennem függetlenítette magát az olvasástól. Megfigyeltem, hogy a környezetemben élő felnőttek mindegyike ír, de mindenik másképpen: apám nagyon apró kis gömbölyű betűi sokban különböztek anyám szemre is tetszetős dölt szálkás betűitől. Ugy véltem, az írás annyira egyéni dolog, hogy mindenki meg kell, hogy tanulja a másik ember írását olvasni.

Koedukációs rendszerben tanultunk, és bár elég kevés fiú járt a mi osztályunkba, én csak egy fiúra emlékszem: Horváth Istvánra. Szép szőke hajú, szelíd kisfiú volt, minden lány kedvence. Óh, Istvánka, sóhajtozott az osztály nőnemű csapata. A lányok megtárgyalták egymás közt, ki mennyire szerelmes Istvánkába, kinek vannak nagyobb esélyei a viszonzásra. Elégge furcsálltam rajongásukat, kissé éretlenebb lehettem kortársaimnál, fogalmam sem volt a szerelem mibenlétéről, bizonyára ezért maradtam ki az Istvánkát csapatosan kísérők közül. Nagyon meglepődtem, mikor egyik nap a szünetben Istvánka odajött hozzám, a markomba nyomott egy papírt és azt súgta: „Írtam egy levelet neked. Ez titok!”

Annyira megilletődtem a nem várt fordulattól, hogy csak otthon mertem kibontani az eléggé szorosan összehajtogatott, „teleírt” papírt. Boldogan mutattam meg édesanyámnak az irka-firkát: „Horváth Istvánka írt nekem egy titkos levelet. Kérlek, olvassad el.” És édesanyám volt olyan jó pedagógus, hogy „elolvasta” az irkafirkát: „Kedves Ildikó. Te nagyon kedves kislány vagy, tetszel nekem. Szeretném, ha te lennél a legjobb tanuló, hogy én büszke lehessen rád. Nem kell, válaszolj a levelemre, elég, ha jól tanulsz.” Ilyen kérésnek ki tudott volna ellenállni? Tanultam bizony szorgalmasan, a legjobb tanuló lettem, hitem szerint Istvánka öröme. Az évről, mint

első tanulót, a tanító néni engem bízott meg egy vers elmondásával: *Szeretném, ha vadalmafa lennék* című József Attila verset választotta ki. Szép, bőszyknyás ruhácskám szélét kissé felcsippentve pukedliztem, majd előre – hátra hajlongva elmondtam a verset. Édesapám dicsérete egyúttal kritikája is volt nyilvános szereplésemnek: „Ügyes voltál, szépen énekeltél” - mondta.

Az első osztály végzése utáni nyáron adta kölcsön Tamás nagytatám, majd tetszésemet látva örökbe is Benedek Elek: *Honszerző Árpád* című könyvét. Kertjünkben, unokatestvéreimtől félrehúzódva, a nagy diófa fotelszerűen összefonódott ágain ülve olvastam el áhítatos figyelemmel. Ugy érzem, ez volt az első olyan olvasmányom, mely felkeltette nemzetiségem iránti érdeklődésemet. Elemistakori további olvasmányim közül legjobban a *Magyar mese, mondavilág*-ból a rettenthetetlen Pihári hősiességére emlékezem, erre talán azért, mert a gyerekkori rémületesem, a szellemektől való félelmemet segített oldani. Idővel a nálam két évvel idősebb unokatestvéremnek, Tamás Zoltánnak teljesen más, igazi „fiú” könyvtárát is végigolvastam. Kedvencem Gaal Mózes *Marci* című könyve volt. Csak felnőtt koromban jöttem rá, hogy a könyv témáját Spyri *Heidi* című könyvéből vette az író, de nekem a mai napig jobban tetszik a *Marci* mint az eredeti. (Így vagyok Burnett: *Titkos kert* című könyvével is. Ezt is átírta valaki magyarra, és *A vörösbegy* címmel adták ki. A magyar átírás határozottan javított az eléggé szirupos, kissé nehézkes eredetin.) Zolitól kölcsönöztem Cooper *Nagy indiánkönyv*-ét is. Andersen, meg a Grimm meséket is, de ezeket csak felnőtt koromban szerettem meg, gyerekkoromban mindig szomorú lettem tőlük. Még volt egy könyve, melyet valamiért nem sikerült elolvasnom, de még reménykedem, valahol megtalálom. Radó Vilmos: *Újvári Miklós, a magyar robinson* a vélemények szerint az író Háy János a javából! Tetszett nagyon, többszöri elolvasás után is Tábori Pál: *A mafekingi fiúk* című könyve, melyben Baden Powel vezette lelkes és bátor fiúcsapat részvételét a Búr háborúban, és az ifjú hősök emlékére megalakult cserkészmozgalom kezdeteit írja le.

A múlt század elején a kiadók nemes egyszerűséggel magyarították a legtöbb külföldi író nevét. Carl Mayt Maj Károlyra, Jules Vernét Verne Gyulára, így minden gyerek azt hihette róluk, magyarok. Kivált Vernét - kit Jókaival egy időben olvastam - hittem tősgyökeres magyarnak. A sok idegen név meg kifejezés sem oszlatta el ebbe vetett hitemet, hisz a sok latin szó miatt Jókait sem volt könnyű gyerekfejjel megérteni. (A magyarítási hullám eredményei közül egyik kedvencem Sekszpír Vilmos neve). Szerettem mindenkitől félrehúzódva olvasni, átadni magam a regénybeli történeteknek, magamban mindig tovább bonyolítottam az amúgy sem egyszerű történeteket. Jókai-korszakom alatt hol Tímea, hol Evilaként bolyongtam fantáziám - szötte álomvilágomban.

Benedek Elek *Az én újságom* című lapjával évfolyamonként bekötött formájában találkoztam. Ez a forma nagyon tetszett nekem, így a remek folytatásos ifjúsági regényeket, tájleírásokat, meséket, cserkészetről szóló írásokat folyamatosan olvashattam nem kellett izgatottan várnom, mint szüleim tették annak idején, a soron következő folytatásra. A lapnak Pósa Lajos is szerkesztője volt, megszerettem gyerekverseit, de ezek között nem szerepeltek azok a verses mesék, melyeket Ilona nagymamám mondogatott volt. Tutsek Anna *Cilike* könyvei kedves, könnyű, olvasmány volt, de gyerekként is túlzásnak éreztem Cilike kisasszony butusságát, azon meg végképpen el-

csodálkoztam, mit szerethetett egy fiú egy ilyen ügyefogyott leányszón. Gyakran olvasgattam a *Színházi élet* című lapot. Ma is csodálkozom, a pedáns, szigorú anyám hogy engedte meg, hogy ezeket olvassam. *Maga csak tudja, Intim Pista*- volt a pletykarovat mottója, és tartalma igazán nem gyereknek való olvasmány volt. Majdnem mindenik számban volt egy-egy színdarab is. Az *Angyalt vettem feleségül* címűből érdekes módon, eléggé pikáns tartalma ellenére (vagy azért) sokat tanultam. A mondanivalója az én értelmezésemben az volt, hogy nem jó, ha az ember lánya tapasztalatlan, jóhiszemű. Jobb nem elhinni mindent mindenkinek, használjuk gyakrabban józan eszünket.

Hogy szüleimnek külön könyvtára van csak akkor jöttem rá, miután elváltak és a könyveket elosztották. Anyámé volt az Erdélyi Szépművés Céh minden kiadványa, lévén egyik alapító tagja a társaságnak, mely tényről díszoklevél is tanúskodik. A Révai Kiadó szép posztókötéses sorozatából csak néhány maradt meg – mutatóba.

Marosludasi diák koromban magyartanárnök és osztályfőnököm, Mann Irén ismerte fel és buzdította olvasási szenvedélyemet. Tőle kaptam az úgynevezett ifjúsági kiadványokat, melyekben lerövidített formában jelentették meg a klasszikusokat. Mekkorra volt a meglepetésem, mikor az általam elolvasott elég karcsú könyvet, Thomas Mann *A Buddenbrook Ház*-át felfedeztem apám könyvtárában. Nem értettem, az övé miért olyan terjedelmes. Akkor magyarázta el nekem, hogy milyen kiadványokat olvastam és azt tanácsolta, később olvassam el az eredeti könyveket is. Harriet Beecher Stowe *Tamás bátya kunyhója* című, sok-sok - a könyv alapján készült film-ből vett - képpel tarkított könyve nagyon megnyerte tetszésemet, sokkal jobban, mint az eredeti, melyet csak felnőttkoromban olvastam el.

Elég fiatalon olvastam el Gárdonyi Géza könyveit, az *Egri csillagok* –at és a *A láthatatlan ember*- t. Gárdonyi, Móra könyveivel egy időben kezdtem olvasni Makkai Sándor romantikus történelmi regénytrilógiáját. A *Táltos király, Ördögsekér, Sárga vihar* után apám Kodolányi János *Julianus Barát*-ját ajánlotta. Ez a könyv mind témájában, mind stílusában mintegy folytatása volt a Makkai könyveknek, de Kodolányit felnőtt koromban szerettem meg igazán.

Érettebb kamaszlány koromban szabadultam rá édesanyám könyvtárára, és először természetesen azokat a könyveket olvastam el, amelyekből anyám többször is idézett, részleteket olvasott fel nekem. Gvadányi József két könyve az *Egy falusi nótáriusnak budai utazása* (a könyv címét csak most ellenőriztem, emlékeimben csak *Egy falusi nótárius* – ként él és a *Pöstyéni fürödés*. Jókat neveltünk a régies humorú írásokon, de nagyon szerettük Gárdonyi Géza könyvsorozatát, (melyet érettebb író korában megtagadott), a *Göre Gábor bíró Úr kalandjait*. Göre bíró Durbints sógorral és Kátsa cigánnyal minden féle kalandba keveredik, maga meséli el viszontagságaikat ízesen túlzott szögedi tájszólásban, számtalan ögye mög a főnevel fűszerezve. Harsányi Zsolt életrajzi regényei a Madách Imre életéről az *Ember küzdj*, Munkácsy Mihályról az *Ecce Homo*, és Liszt életregénye, a *Magyar rapszódia*. Madách Imre feleségének, Fráter Erzsinek életregénye az *Erzsi tekintetes asszony* Nyírótól az *Úz Bence* és az Isten *Igájában*, majd Tamási Áron *Ábel* könyvei után következett a tömény romantikus korszakom: Daphne du Maurier *Manderley ház asszonya*, Margaret Mitchell *Elfújta a szél*, Knittel *Via Mala*, Sienkiewicz *Quo vadis*, és Bulwar *Pompei végnapjai*, után természetesen Axel Munthe *San Michelle regénye*. Rachmanova köny-

vei: a *Házasság a vörös viharban*, a *Szezelem, cseka, halál* és a *Bécsi tejesasszony* azért keltették fel a figyelmemet, mert anyám nagyon dugdosta őket, lévén az író a tiltott könyvek fekete listáján. Talán túl fiatal voltam ezek olvasásához, a címen kívül nem sok maradt meg emlékezetemben a könyvek tartalmából. Anyám egyik kedvenc írójának Lin Yuthang-nak *Szétzüllött család*-ját nem olvastam, mert anyám kölcsönadta valakinek, nem kapta vissza, de sokszor elmesélte, idézett belőle, párhuzamot vonva a regénybeli és a mi családunk tagjai között. Anyám másik kedvencét, Helene Mathers *Jön a rozson át* című könyvét én is nagy odaadással olvastam. Ebből az *Angyalt vettem feleségül* –ben szerzett ismereteimet kiegészíthettem azzal a tanulsággal, hogy túltapasztaltnak sem jó lenni. De a főhős prüdségét hülyeségnek tartottam. Testvéreimmel édesanyánk halála után, hagyatéka rendezése közben a féltett kézimunkái közé eltéve találtunk rá a dobozba tárolt rongyosra olvasott könyvre. A doboz fedelén ez állt:

„Életem gyönyörű regénye. Halálom után legyen a könyv az én sokat szenvedett leánykámé, Ildikómé, ki az én emlékemért sokszor olvassa el, rám gondolva”

Szerencsére csak most, idősödő koromban olvastam el anyám másik kedvencét, melyről olyan sokat tudott mesélni. Ez Dr Tornyai János *Gyere kicsim* gyere című könyve, mely a századközep nehéz politikai és gazdasági helyzete következtében lanyhuló gyermekvállalási kedvet volt hivatott fellendíteni. Én ezt az unalmas, ellentmondásos, túlzásotktól terhes, túlfűtött vallásos beállítottságú könyvet nem ajánlanám senkinek, de azért kíváncsi lennék arra, anyámnak vajon miért tetszett? Persze ezt már soha sem tudom meg.

Anyám könyvtárából még az Erdős Renée, Zsigray Julianna könyveire emlékszem, ezeket nagyon tiltotta tőlem, de azért csak sikerült beleolvasnom néhányba. Nem nagyon fogtam fel, tulajdonképpen miről szólnak. Felnőtt koromban értettem meg anyám tiltását.

A sok romantikus regény után irodalmi ízlésemet apám könyvtára volt hivatott csiszolni. Ezt így senki nem mondta nekem, de valahogy ráéreztem. Kezdem Vitéz Somogyvári Gyula összes regényével. Végigolvastam, nagyon tetszett, főleg azért, mert azon felül, hogy a legtöbb regénye az első világháborúról és katonákról szólt, mindenikben ír egy-egy szép szerelemről is, és ez a téma, bevallom, a sok romantikus regény után sokkal jobban foglalkoztatta fantáziámat, mint a zord háborús évek leírása. Kedvencem a *Rajna ködbe vész* témája igazi magyar család eredet-történet. Később a Somogyvári regények hangulatát felleltem Remarque: *Nyugaton a helyzet változatlan*-jában. A hasonló téma és hangulati egybeesésekre jó példa ugyancsak Remarque *A három bajtárs*-a, és Dymphna Cusack *Ketten a halál ellen* című könyve. Jack London éneklő és beszélő kutyája, a *Vadon szava*, Mark Twain ifjúsági könyvei után lassan áttértem a valamivel nehezebb fajsúlyú könyvekre. A fiúk által oly nagyra tartott Zane Grey valahogy nem fogott meg. A két Dumas összes könyve, Viktor Hugo: *Nevető ember* -e viszont sokkal jobban foglalkoztatott. Sokszor olvastam Sven Hedin svéd újságíró tibeti utazásáról írott könyvét. Nagyon érdekesnek találtam, régi, elmosódott fényképekkel, rézkarcokkal illusztrált vastag könyvre emlékszem. Kosáryné Réz Lola könyve, az *Ulrik inas* kicsit túlfűtött volt az én akkori ízlésemnek.

Hiába faltam a könyveket, bizony be kell vallanom, az iskolai kötelező olvasmányokkal meggyűlt a bajom. Valahogy nehezemre esett ezek olvasásának nekikezdeni. Sze-

rencsére apám, *Magyar Irodalmi Lexikon*-ja (Dr. Ványi Ferenc szerkesztette, de mint Pintér – féle lexikont emlegette mindenki pedig Pintér Jenő csak egyik ellenőrizője volt) segített rajtam, kötelező olvasmányaim legtöbbször tartalmát megtaláltam benne. Csak azon izgultam, hogy a magyar irodalom-tanárnőm ne hogy rájőjön a turpiságra. De nem vette észre, sőt többször is megdicsérte a könyvekről írott beszámolóimat. Azt hiszem, ő nem tudott a lexikon létezéséről. De hiába ügyeskedtem, a lelkiismeretem csak nem hagyott nyugodni, és lassan –lassan elolvastam az eredeti könyveket is.

Az úgynevezett ponyvaregényekkel furcsa módon, először az iskolában találkoztam, tizennégy éves koromban. Jobban mondva, az iskola tanári szobájában. Ennek a találkozásnak a körülményei említésre méltók. Valahol már leírtam, hogy mikor szüleim válása után két év anyai felügyelet után apámhoz kerültem, abba az iskolába jártam, ahol tanított. Ha délután is volt órája, én a tanáriban készítettem el leckéimet, a tanárok jöttek-mentek, nem törődtek velem, a szünetekben néma figyelője lehettem a tanárok „hétköznapi” arcának.

Nagyon fegyelmezett gyerek voltam, tudtam, órákon nem szabad mással foglalkozni. Ha ilyesmit észrevett egy tanár, azonnal elkobozta azt a tárgyat, amivel a diák figyelés helyett foglalkozott. Legtöbbször könyvet koboztak el, és természetesen egyúttal kiselőadást is tartottak a ponyvairodalom silányságáról, romboló hatásáról. Ez a rendszeres tiltás egészen kíváncsivá tett, milyen is ez a lenézett, ostorozott irodalom? Sokáig nem kellett várnom, mert a tanárok, amint a tanáriba léptek hangosan bejelentették, éppen milyen című könyvet koboztak el a diákoktól. És elképedésemre kollegái egymással versengve igényelték az éppen aktuális „szennyirodalmat”. Nem irtóztak tőle, sőt olvasták, csereberélték egymás közt. Egyszer az egyik könyvet valaki letette az apám helye mellé. Félszemmel elolvastam a címet: *Kopogtass és lépj be*. Már becsengtek a következő órára, a könyv ott maradt. Apámnak lyukas órája volt, hát félénken megkérdeztem, elolvashatom-e én is az ott hagyott könyvet? – Miért ne, -mondta apám - de ne várj sokat tőle, ez ponyva. Talán ha tiltott volna, nagyobb figyelmet szentelek a könyvnek. Így viszont már eleve kritikusan láttam hozzá. Csak jóval később jöttem rá, hogy az a könyv, melyet én elolvastam és megállapítottam róla hogy, hát ez tényleg hülyeség, mert nem lehet semmit megérteni, két kötetből áll és én második kötetet olvastam el. Mikor megkérdeztem apámat, ha a diákoknak megtiltják az „ártalmas” ponyvairodalom olvasását, a felnőtteknek miért nem árt? Megmagyarázta, hogy akinek már kialakult ízlése van, az nyugodtan olvashat bármit, az már könnyen szelektál, a ponyvairodalommal csak a könnyű, lazító szórakozás miatt rontja a szemét. Apám nekem soha nem tiltotta a ponyvák olvasását. A *Szívek harca*, a Courst Mahler sorozat, (ebből elég volt egyet olvasnom) meg a többi szirupos regény nyugodtan heverhetett tőlem bárkinek a könyvespolcán, nem voltam rá kíváncsi.

Nagyon szerettem Móra Ferenc írásait. És itt újra az írások hangulatáról kell beszélnem. Soha senkitől nem kérdeztem meg, mi a véleménye az írott szó hangulati elemzéséről, csak azt tudom, hogy én sokszor ilyen módon csoportosítok. Móra írásai nekem „angolosak” és általuk szerettem meg az angol irodalmat. Dickens *Pickwick Klub* -ja egyik kedvencem ma is.

Móricz Zsigmond összes könyvét elolvastam, jó könyvek, de én nem igazán szeret-

tem őket, azt hiszem ebbe az is közrejátszott, hogy szerepeltek az iskolai kötelező olvasmányok listáján, de ettől függetlenül is túlzottan nyersnek, életszagúnak találtam regényeit. Jókai viszont elringatott. Bármilyen tragikus eseményt is úgy tudott megírni, hogy az olvasót nem sértette, inkább felébresztette empátiáját a sokszor esetlen pozitív hős iránt.

Mikor az egész család könyvtárát kiolvastam, beiratkoztam a városi könyvtárba. Ott bukkantam rá a sci-fi irodalomra. Egy időre az űrutazás és az űrlények foglalkoztatták fantáziámat. Stanislav Lem *Polaris* -ának olvasása talán túlbecsülése volt befogadóképességemnek, furcsa, rossz érzéseket keltett bennem, nem volt igazán jó olvasni. Néhány könyv viszont nagyon is pozitív irányba fejlesztett. Ezek közül Zsoldos Imre *A Viking visszatér* címűt olvastam nagy érdeklődéssel többször is. De ebben a regényben nem a távoli bolygók és az azokon lehetséges élet felfedezése volt számomra megkapó, hanem a főhős röghöz kötöttsége, örök vágyakozása a talán véglegesen elhagyott Föld után. Bár kényszerű, de végül is nagyon önzetlen önfeláldozását nagyon átéreztem és méltányoltam.

Érettebb kamasz koromban olvastam Louis Bromfield *Árvíz Indiában* című regényét. Ez a könyv végigkísérte az életemet, amolyan „problémamegoldó” könyvem lett. Ha túlságosan sok gondom, bajom gyűlt össze és nem találtam kiutat, megoldást, elővettem az „Árvizet”. Rendszeretelenül, ahol kinyílt onnan olvastam, úgy figyelve a szövegre, mintha először látnám. És olvasás közben megoldódtak a bajok, helyükre tevődtek a dolgok. Megújult erővel tettem le a könyvet. Úgy látszik, apám észrevette öngyógyító módszeremet, mert egyszer, mikor meglátogatott és az éjjeliszekrényemen meglátta a könyvet, azt kérdezte: „Nos, most mi a gondod?”

Édesapám húgai is elláttak jó könyvekkel, nagy könyvmoly volt az egész Tóth család. Sokszor hallottam őket viccelődni: „Te bozorgány.” Melyre a válasz: „Te ló.” vagy „Te Dörög Zultán” volt. Rájöttem, valamilyen könyvből idézve derülnek olyan jókat. Láttam is, miből idéznek, de az akkori „sorok között is olvasni” világban azt hittem, valami titkolni való tiltott könyvet kérnek kölcsön egymástól, mikor azt hallottam: „Adj valami rejtőt.” S a kapott könyvön ez állt: P. Howard. Csak mikor már kezdték Magyarországon újra kiadni a kalandos regényeket jöttem rá, hogy nem konspirációnak voltam fültanúja. Imígy lettem én is lelkes olvasója P. Howard, alias Rejtő Jenő könyveinek, és kedveltem meg Piszkos Fredet, meg a többi érdekes figurát.

Nehezen tudom abbahagyni gyermekkori és kamaszkori olvasmányaim felsorolását, egyre több könyvcím, viszont íróik neve vagy egyáltalán, vagy tévesen jut eszembe. Hiszem, gyerekkorban ki figyel oda az ilyen „fölösleges” részletre, mint egy könyv írójának neve!

Könyv-szeretetem életem sok nehézségén átsegített. Szórazotgatott, tanított és vigasztalt. És nem csak az „Árvíz” volt rám stressz oldó hatással, felnőtt koromban újra elővettem gyerek- és ifjúkorom kedves könyveit, ezek közül néhányat immár rongyosra olvasva őrzök a felnőttkori kedvenc könyveim között.